

Nieuws.brief

Herfst editie

2009

Artikels:

*Aantalsevolutie van Nachtegaal in
het Haachts Broek*

Bestrijding van Amerikaanse Vogelkers

v.u. Bernard Lemaitre
Kleine Appelstraat 9
3150 Haacht

natuurpunt
Haacht

NATUURPUNT ONDER DE LOEP

De Nieuwsbrief is het ledenblad van Natuurpunt Haacht en verschijnt vier maal per jaar.

Natuurpunt is ontstaan uit de fusie van Natuurreservaten en de Wielewaal. Deze vereniging telt ruim 80.000 gezinnen als lid en beheert meer dan 16.700 Ha natuurgebied in Vlaanderen, waaronder een steeds groeiende oppervlakte in Haacht. Natuurpunt schenkt ook aandacht aan de 'kleine natuur' in de buurt: een bomenrij, houtkant, beek of wegberm.

Natuur voor iedereen is dus niet zomaar een slogan. Het is een totaalvisie waarmee onze vereniging in Vlaanderen werkt aan natuurbehoud. Onze vereniging dringt er bij de overheid voortdurend op aan, om via nieuwe wetten, extra geld en meer inzet beter zorg te dragen voor de natuur die er in Vlaanderen nog rest. Het Natuurdecreet en Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen leggen een stevige basis voor een efficiënt natuurbesluit. Samen met de Vlaamse overheid wil Natuurpunt werk maken van de verdere invulling en uitvoering van deze initiatieven.

Lid worden van Natuurpunt vzw kan door overschrijving van 20,00 euro op rek. 230-0044233-21

Natuurpunt Haacht is bereikbaar bij:

Bernard Lemaitre

Kleine Appelstraat 9

3150 Haacht

016/60.61.62

natuurpunt.haacht@skynet.be

Bestuur

Bernard Lemaitre , Voorzitter

bernard.lemaitre@skynet.be

016/60.61.62

Catherine Beddeleem, Secretaris

catherine.beddeleem@telenet.be

015/51.39.91

Luc Bijmens , Penningmeester

016/60.29.67

Foto cover: Nachtegaal weldra uitgezongen in Vlaanderen?
(Didier Plu)

VOORWOORD

Ben je de laatste tijd nog langs de Antitankgracht gepasseerd? Nee? Dan moet je dat zeker eens doen. Zoals reeds in onze vorige nieuwsbrieven vermeld, zijn we er bezig met grootse onderhoudswerken en er komt schot in de zaak.

Er is slib geruimd uit de slotgracht van het Kasteel van Roost en uit de gracht zelf ten zuiden van de Werchterse Steenweg. Dat slib ligt nu tijdelijk uit te logen, maar zal binnenkort dan ook afgevoerd worden. En het slib dat ruim 10 jaar geleden is geruimd, is eindelijk ook afgevoerd.

En terwijl je dit leest, zijn we hopelijk begonnen met het verwijderen van het oude stort ter hoogte van het Kasteel van Roost.

Er is nog veel werk gepland maar als het project volledig zal zijn uitgevoerd, zal dit stukje natuur er toch sterk zijn op vooruit gegaan en zal het er nog leuker zijn om van de natuur te genieten.

Het begin van het nieuwe werkjaar was verder al meer dan behoorlijk gevuld.

Op 31 augustus waren we present met een infostand op de verenigingenbeurs (Breughels Gasthof) en op de voorstelling van een boek van Rik Wouters (Tremelo) over zijn ecologische tuin.

Op 5-6 september organiseerde de cultuurraad samen met Natuurpunt het "Cultuur Natuur" evenement dat vanaf nu om de 2 jaar in Haacht zal doorgaan. Vele Haachtenaars bezochten voor de eerste keer het Haachts Broek en waren stomverbaasd over dit prachtig stukje natuur, zo vlakbij.

Onze cursus 'Paddestoelen' was tevens een groot succes met 15 deelnemers. En voorwaar, we ontdekten een aantal zeer zeldzame paddestoelen in ons Haachts Broek. Op onze website kan je de integrale inhoud van de cursus terugvinden.

Op 20 september verleende NP Haacht zijn medewerking aan het infietsen/wandelen van de nieuwe fietstocht "Bunkers binnenste buiten" georganiseerd door het Regionaal Landschap Dijleland. We gidsten er een aantal wandelingen langs de ATG en waren aanwezig met een infostand.

Op 4 oktober hebben we de firma Dupont uit Mechelen rondgeleid op de ATG.

En op welke activiteiten verwachten we jullie nog allemaal? Neem jullie agenda en noteer ... (zie ook onze activiteitenagenda achteraan)

Op zaterdag 31 oktober van 9 – 12 h nemen we deel aan de gemeentelijke zwerfvuilmiddag.

Op zondag 8 november organiseren we onze 17-de vegetarische eetdag in zaal "Onder de Toren". Onze kokkin van dienst heeft ook dit jaar een uiterst lekker menu samengesteld. Voor meer info zie ook de achterpagina van deze nieuwsbrief.

Op zondag 22 november van 9 – 12 h vindt de jaarlijkse "DAG van de NATUUR" plaats. Over gans Vlaanderen gaan er overal werkploegen aan de slag. Met NP Haacht bestrijden we die dag de Amerikaanse Vogelkers, een invasieve exoot die overal onze natuur inpalmt en onze eigen inheemse flora verdringt.

Ik wens nu ook al reclame te maken voor onze 'Algemene Vergadering' van vrijdag 29 januari 2010 in de sporthal Den Dijk. Je kan er kennismaken met het bestuur en andere leden/gezinnen. We blikken terug op de activiteiten en aankopen van het voorbije jaar en kijken vooruit.

Inderdaad 2010 wordt een zeer belangrijk jaar waar we naar uitkijken. Op zondag 25 april 2010 organiseren we op de laatste zondag van de "Week van de Aarde" een 'Walk for Nature' in Haacht. Een grootse organisatie waarop we u en veel ander volk verwachten. Een van de doelstellingen is een grote "opendeur dag" van ons Haachts Broek. We organiseren dan een vroege vogelwandeling, wandelen een nieuw wandelparcours in, fietsen in de omgeving van Haacht en nog zo veel meer. Noteer het nu in uw agenda en hou deze datum vrij.

We wensen eveneens de gemeente het biodiversiteitscharter te laten ondertekenen. Het jaar 2010 is een keerpunt. Heel wat overheden over heel de wereld hebben begin deze eeuw een charter ondertekend om de achteruitgang van de biodiversiteit tegen 2010 te stoppen. Dat is jammer genoeg zeker niet gelukt. Daarom willen we met de gemeente Haacht enkele afspraken maken om te kijken wat we er samen aan kunnen doen. Met NP Haacht steunen we de actie COUNTDOWN 2010.

In oktober 2011 bestaat Natuurpunt 10 jaar en tegen dan willen we 100.000 gezinnen/leden tellen. De teller staat nu op 84.000. Wie helpt er ons die kaap te bereiken? Spreek uw vrienden en familie aan. Voor 24 euro per jaar help je mee onze natuur in Vlaanderen te beschermen, 2 euro per maand. We beheren nu in Vlaanderen 16.500 ha natuurgebied.

En daar mogen we best fier op zijn!

Bernard Lemaitre, voorzitter

STUDIE

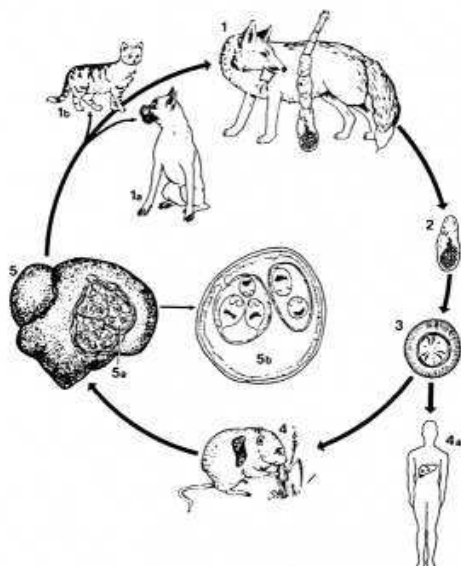
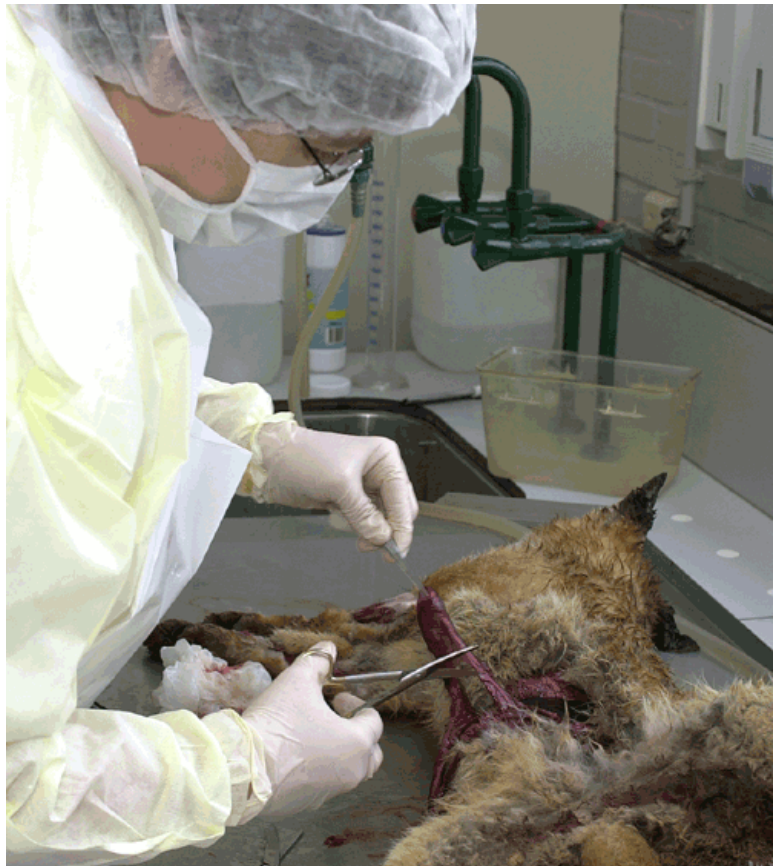
BRAAMBESSEN EN VOSSENLINTWORM

Uit een gezamenlijke studie van het Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid (WIV, www.iph.fgov.be) en het Instituut voor Natuur en Bosonderzoek (INBO) blijkt dat de gevreesde vossenlintworm, *Echinococcus multilocularis*, niet of nauwelijks voorkomt in Vlaanderen en Brussel.

Deze worm wordt slechts enkele millimeter lang en leeft in de dunne darm van vossen. De eieren worden uitgescheiden via de uitwerpselen en kunnen lang overleven in de omgeving. Mensen die per ongeluk de eieren opnemen via de mond, bijvoorbeeld door consumptie van besmette bosvruchten, kunnen een dodelijke leveraandoening krijgen. De lever wordt dan als het ware vernietigd door een agressieve woekering van cysten. Deze lintworm draagt bij tot de schadelijke reputatie van vossen en wordt soms gebruikt door tegenstanders als argument om een verhoogde bestrijding van vossen te rechtvaardigen.

Een recente studie van de Universiteit van Luik toont aan dat 20-25% van de vossen in het zuiden van België (voornamelijk in de streek van de Ardennen en Fagne-Famenne) besmet is. Gelukkig blijft het aantal gevallen bij mensen beperkt tot nauwelijks 1 geval per jaar. Reeds verschillende jaren wordt gevreesd dat het verspreidingsgebied van de worm zou kunnen oprukken naar het noordwesten, richting Vlaanderen en Brussel.

Om het risico voor de volksgezondheid te kunnen inschatten heeft het WIV een studie georganiseerd naar het voorkomen van de vossenlintworm in Vlaanderen en Brussel. Honderd zevenentachtig vossen, die verzameld werden door de politie van Brussel en boswachters van het Agentschap voor Natuur en Bos in 2007 en 2008, werden onderzocht. Een belangrijk deel kwam uit de grensgebieden met Wallonië. Het onderzoek vond plaats in een gespecialiseerd labo van het WIV onder leiding van Dr. Steven Van Gucht. De binnenkant van de dunne darm werd afgeschraapt (Bijlage | foto 2) en met behulp van een stereomicroscop (Bijlage | foto 3) werd de gevaarlijke parasiet opgespoord. Geen enkele vos bleek besmet te zijn. De studie wordt gepubliceerd in het internationale wetenschappelijke tijdschrift *Zoonoses and Public Health*.

Levenscyclus van de Vossenlintworm *Echinococcus multilocularis*. De vos (1) is drager van deze parasiet, maar ook incidenteel kan de hond (1a) of de kat (1b) drager zijn. In de ontlasting van een besmette vos komen stukjes lintworm met eitjes erin of vrije eitjes voor (2), die door kleine knaagdieren worden opgenomen (4). Deze kleine knaagdieren zijn de tussengastheren van de parasiet. Ook de mens kan incidenteel met de eieren van de lintworm besmet worden (4a). Vossen infecteren zich weer door besmette knaagdieren op te eten en in de vossendarm ontwikkelt zich uit de blaasworm de volwassen lintwormen (5).

Uit ander onderzoek van het WIV (Wetenschappelijk Instituut Volksgezondheid), blijkt dat een andere gevaarlijke ziekte van vossen, namelijk hondsdoelheid, al meer dan 10 jaren niet meer vastgesteld wordt in België. In Vlaanderen en Brussel vormen vossen dus weinig risico voor de volksgezondheid. In het zuiden van het land blijft het wel aan te raden om bosvruchten, paddenstoelen of groenten steeds te koken of bakken voor consumptie. Diepvriezen is echter onvoldoende om de eieren af te doden. Elementaire handhygiëne, bijvoorbeeld bij het tuinieren, is effectief om besmetting te vermijden.

Verwarring in de pers

In april dit jaar verscheen een bericht over de vossenlintworm in De Morgen. Daarin werd echter een heel ander verhaal opgehangen. De reden waarom beide berichten niet met elkaar in overeenstemming zijn, is simpel. Het persgebeuren in het voorjaar werd in gang gezet op basis van een privaat initiatief vanuit een lokale jagersgroep in de Vlaamse Ardennen. Die hadden ergens flarden van het verhaal opgevangen, er hun eigen versie van samengesteld, en vervolgens alle lokale besturen en politieke mandatarissen gealarmeerd.

Het persbericht dat recentelijk op Belga is geplaatst (en waarop deze tekst is gebaseerd), komt officieel van het Pasteurinstituut, en is een gezamenlijke boodschap van hen en van het INBO (Instituut voor Natuur- en BosOnderzoek). Blijkbaar laat de pers het aan de lezer zelf over om de ernst van een en ander in te schatten.

En braakballen pluizen, is dat veilig?

Braakballen van uilen worden nogal eens gebruikt voor natuureducatieve doeleinden (uitpluizen). Kunnen deze ook besmet zijn met eitjes van de vossenlintworm. Braakballen, die op de grond worden gevonden, zouden mogelijkerwijs aan de buitenkant besmeurd kunnen raken met eitjes van de vossenlintworm. Echter gezien de kennis over de verspreiding van de vossenlintworm wordt de kans vrij klein ingeschat. Hoewel niet onderzocht, zou het mogelijk moeten zijn door verhitting van de braakbal bijvoorbeeld in de oven bij 900C gedurende 10 minuten of in de magnetron, hoogste stand gedurende 3 min, de eitjes te inactiveren. Wel is het aan te raden om braakballen met handschoenen aan te hanteren en na afloop de handen goed te wassen.

GEKOPPELDE WERKGROEP VAN NATUURPUNT HAACHT OP WAARNEMINGEN.BE

Reeds vele mensen voerden hun waarnemingen op het grondgebied van de gemeente Haacht in via www.waarnemingen.be. Natuurpunt, afdeling Haacht wil hen hiervoor extra bedanken en stimuleren om dit te blijven doen. Het is immers zo dat we verschillende projecten lopen hebben, en dat deze waarnemingen hiervoor heel welkom zijn.

Om er enkele te noemen:

- 1) Jaarlijks wordt er in Haacht een volledige broedvogelinventarisatie uitgevoerd. Zo komen reeds aan bod: Haachts Broek, Schorisgat, Schoonbroek, Hooiberg, Anti-tankgracht, de Dijleboorden, Hoge Scharent, Wilde Heide. Jouw losse waarnemingen van vogels uit deze gebieden worden aanvullend gebruikt bij de interpretatie van de resultaten van het systematisch veldwerk. Meer info op <http://www.natuurpunthaacht.be/VWGpaginas/vogelwerkgroepindex.htm>
- 2) Natuurpunt Haacht werkt ook mee aan het Provinciale Soorten project van Brakona. Voor deze soorten wil de provincie Vlaams-Brabant actief maatregelen nemen naar behoud en bescherming. Kennis over de verspreiding van soorten is essentieel voor hun bescherming. Daarom zijn jouw waarnemingen van deze soorten zo belangrijk om doorgegeven te worden. Meer info op http://waarnemingen.be/pps_provincie_map.php?prov=20
- 3) Een erkend natuurreservaat beheren impliceert enige verplichtingen. Eén daarvan situeert zich op gebied van monitoring van de natuurwaarden. De Cel Natuurstudie van Natuurpunt Haacht ontfermt zich hierover. We hebben daar echter onze handen flink mee vol. Daarom is de Cel Natuurstudie dan ook erg geïnteresseerd in jouw waarnemingen uit onze natuurgebieden. Meer info op <http://www.natuurpunthaacht.be/ps%20project.html>

Zo zijn er nog tal van andere projecten: we zoeken 's winters naar eitjes van de Sleedoornpage, we tellen overwinterende vleermuizen, we inventariseren flora van de wegbermen, we volgen kolonies op van Huiszwaluwen, we zijn intensief bezig met beschermingsmaatregelen voor Kerk-, Bos-, Steen- en sinds kort ook Ransuil,... en nog veel meer...

Het is duidelijk dat jouw bijdrage via het invoeren van je waarnemingen via www.waarnemingen.be erg belangrijk is en blijft voor onze talloze projecten.

We hopen dan ook dat je dit blijft doen, zodat ook Natuurpunt Haacht kan mee genieten van je veldwerk! Wanneer we je waarnemingen effectief gebruiken wordt ook steeds de naam van de waarnemer eervol vermeld, tenzij je er voor koos op www.waarnemingen.be om dit te vervagen uiteraard.

Wist je overigens dat we een eigen gekoppelde werkgroep hebben? Deze is te vinden op <http://haacht.waarnemingen.be/index.php>. Het is interessant je hiervan "lid" te maken door een simpele muisklik. Het lidnummer (het is niet je N. lidmaatschapnummer) hoeft je niet in te vullen.

Voel je je eventueel ook aangesproken om met onze Cel Natuurstudie de natuur in te trekken, neem dan contact met ons op, en trek er mee op uit met de echte "natuurfreaks" van Natuurpunt Haacht.

Je kan ons contacteren via info@natuurpunthaacht.be. Een simpel mailtje volstaat om je in te schrijven op onze nieuwsbrieven. Op die manier ontvang je info over activiteiten en nieuwsjes. Onze activiteitenkalender ten slotte vind je op onze website www.natuurpunthaacht.be.

AANTALSEVOLUTIE VAN DE NACHTEGAAL IN HET HAACHTS BROEK

De Nachtegaal komt in onze streken aan rond half april. Hij zingt vervolgens van half april tot juni. De zang begint pas echt nadat de territoria verdeeld zijn geraakt.

In mei neemt de zangactiviteit van de Nachtegale die het vroegst arriveerden sterk af. Het kan zijn dat de late Nachtegale dan nog moeten beginnen. Late aankomsters dienen genoeg te nemen met de tweede-keus territoria.

Het zingen stopt wanneer de jongen enkele dagen oud zijn. Het is immers de taak van het mannetje om te voederen. In geval van tweede broedsel zit het wijfje dan al op tweede broedsel en voedert dus geen jongen. In deze periode hoor je soms nog het luide, lage geknor maar geen gezang.

Jac.P. Thijsse vertelde in Blonde Duinen (1911): *"Het wijfje houdt er verbazend veel van om achter haar mannetje aan te rennen en met een zeurderig stemmetje te dwingen om lekkers. En hij, goede lummel, werkt als een neger (sic) om lekkere hapjes voor haar te vinden."*

Overdag wordt gezongen vanop verschillende zangposten waartussen gevlogen wordt. 's Nachts echter kan de hele nacht lang dezelfde zangpost worden bezet. Het lijkt erop dat de Nachtegaal dan liever niet rondvliegt. In de duisternis is een zingende Nachtegaal heel goed benaderbaar, vaak tot minder dan een meter. De sensatie van z'n zang is dan werkelijk indrukwekkend. Dommelt een Nachtegaal toch in, dan zal zo'n slapende vogel die verstoord wordt, beginnen zingen.

Nachtelijke zangactiviteit is afhankelijk van maanlicht.

Een Nachtegaal zet zijn keel open

Heldere nachten zijn de beste nachten. Eind juni zwijgt ook de laatste Nachtegaal. Alleen een krachtige waarschuwingsroep bij onraad verradt dan nog de aanwezigheid.

Broeden

Het mannetje behoudt een territorium vaak voor verschillende jaren na elkaar. Er wordt wel makkelijk een nieuw wijfje toegelaten.

De balts gebeurt vanaf de aankomst in het broedgebied. Baltsen houdt wippen met gespreide staart in, alsook vleugelfladderen. De typisch rossige kleur van de staart is dan goed te zien.

Het nest bestaat uit dorre bladeren en gras, bekleed met veren. Eikeblaadjes zijn zeer geliefd voor de nestbouw. Het nest staat op een donkere plaats, vlak of dicht bij de grond, verborgen onder bramen of tussen brandnetels. Gemiddeld komen er 4 a 6 eieren in te liggen die 14 dagen bebroed worden. Na 11 dagen verlaten de jongen het nest. Dit gebeurt nog voordat ze kunnen vliegen, iets wat wel vaker voorkomt bij meer kleine lijsterachtigen.

Zoals gezegd deelt het mannetje in de broedzorg en dit betekent een stopzetten van z'n zangactiviteit.

Nachtegalen in onze streek hebben gewoonlijk één broedsel per jaar. Zo'n 20% van de koppels broedt twee maal, namelijk de vroege aankomers. Het voorkomen van tweede broedsel bij ons is sterk afhankelijk van het weer. In Zuid-Europa zijn er gewoonlijk twee broedsels.

Trek

Na de broedtijd blijven Nachtegalen niet lang in onze streken rondhangen. Al in augustus arriveren de eerste vogels in hun winterkwartieren. Deze bevinden zich hoofdzakelijk aan westelijke kant van tropisch Afrika ten zuiden van de Sahara.

De meeste wintergasten komen echter pas vanaf half september aan. Er wordt overwinterd in de savanne- en doornstruikvegetaties. Een heel ander biotoop dus dan waar ze in broeden.

De oudst bekende, geringde, Nachtegaal werd bijna acht jaar en had dus al heel wat intercontinentale vluchten achter de rug.

Nederland en Engeland vormen de noordwestelijke grens van het verspreidingsgebied van de Nachtegaal in Europa. De vogels die bij ons doortrekken zijn dus de eigen broedvogels én de Nederlandse.

Inventarisatieregels

De soort reageert op *tapen* (zang afspelen met weergaveapparatuur), maar deze techniek hoefde nog nooit toegepast te worden in Haachts Broek. Door de hoge dichtheden wordt er immers spontaan gezongen.

Nachtelijke inventarisatierondes zijn best, want dan houdt de Nachtegaal zijn vaste stek als zangpost. Inventarisatiewerk overdag levert vaak goede aanvullende gegevens op.

Observatietips

“Het is zo moeilijk om er es eentje waar te nemen.”, wordt vaak gezegd. Dat klopt en dat is omdat de Nachtegaal er de dichtste bosjes uitkiest. Een goede tip is dan ook even door de knieën te gaan en te speuren op de bosbodem onder de bosjes tussen de stammetjes van de struiken. Daar zal je makkelijkst de Nachtegaal zien, terwijl hij foerageert. Foerageren gebeurt vooral op insecten op de humusrijke grond. Dit is erg typisch foerageergedrag voor lijsterachtigen.

Uiteraard stopt iedereen bij een zingende Nachtegaal, die dan diep in de dichte bosjes verscholen zit. Het is minder evident te gaan zoeken onder de bosjes op een plaats waar je er op dat moment geen hoort.

Foto: Een Nachtegaal die zich vertoont, een eerder zeldzaam gebeuren

Biotopen

In Vlaanderen kunnen drie belangrijke typen biotopen worden onderscheiden: enerzijds moerasbos of anderzijds bosschages nabij water. Ook vochtig schraalland begroeid met struiken en bosjes in de binnenduinrand zijn geliefd. In zulke biotopen kunnen de broeddichtheden soms zeer hoog zijn. Dichtheden van 6 terr./10 ha zijn de regel. Uit onderzoek weet men dat de nesten soms slechts 50 meter uit elkaar liggen. In uitzonderlijk goede gebieden is dat zelfs vaak nóg minder. Opmerkelijk hierbij is dan de plaatstrouw van de vogels. Jaar in jaar uit worden dezelfde territoria bezet. Alleen in 'slechte' seizoenen worden sommige territoria niet bezet.

Biotoop in het Haachts Broek

In het Haachts Broek kan aan de hand van de verspreidingskaartjes prima geduid worden welke bosjes typisch zijn en sterk de voorkeur van de Nachtegaal wegdragen. De kenmerken hiervan kunnen in een vijftal parameters worden opgedeeld. Dit houdt in dat de Nachtegaal gerust een kieskeurige vogel mag genoemd worden.

-vochtig: dus niet droog. Alhoewel de Zuid-Europese Nachtegalen droge kalkhellingen verkiezen, is hiervan in Vlaanderen geen sprake. Ook mogen de broedplaatsen niet te nat zijn, want een natte bosbodem is niet interessant om het nest op te bouwen noch om op te foerageren. Op het verspreidingskaartje is duidelijk een witte vlek te zien in de vochtigste stukken. In Nederland is het fenomeen bekend van goede biotopen in de uiterwaarden of nét binnendijks gelegen die hun broedpopulatie echter grotendeels in jaren met hoge rivier- en kwelwaterstanden verliezen.

-laag: al te hoog opschietende hakhoutbosjes of spontane wilgenopslag die al te hoog wordt, krijgen zeker niet de voorkeur. Het zijn vitale, jonge bosschages die schijnen het eerst door Nachtegalen te worden uitgekozen. Het belang van cyclisch hakhoutbeheer is dan ook niet te onderschatten...

-dicht: de houtachtige vegetatie dient goed dicht gewassen te zijn. Al te ijle bosjes worden gemeden.

-schaduwrijk: ondergroei onder volwassen populierenaanplant hoeft niet oninteressant te zijn. De hoge bomenlaag van ordinaire "Canada's" hoeft niet persé nefast te zijn. Integendeel, het schaduweffect ervan is schijnbaar welkom voor de Nachtegaal.

-kruidachtige ondergroei: bij voorkeur brandnetels, dat is wel duidelijk. Andere kruiden waarin de Nachtegaal wil broeden, zijn niet meteen duidelijk. Het is aannemelijk dat de planten voldoende zacht moeten zijn om door de Nachtegaal opzij te kunnen worden geduwd. Of bramen wel zo geliefd zijn om in te broeden, wordt niet meteen vastgesteld in het Haachts Broek.

De volgende drie foto's van hoekjes in het Haachts Broek zijn zeer illustratief voor wat de parameter "vochtig" betreft.

Foto: Te nat voor de Nachtegaal. Deze foto is weliswaar genomen in de winter, maar het blijft op deze plaats tot laat in het voorjaar erg nat. (JDM)

Foto: Perfect voor de Nachtegaal. Permanent vochtig, ook tijdens het broedseizoen. (JDM)

Foto: Te droog. Let op de Berken en grassige vegetatie. (JDM)

Waarnemingen HB

Resultaten inventarisatie 2005

In het meest recente inventarisatiejaar waarin het Haachts Broek werd onderzocht, werden maar liefst 72 Nachtegale geregistreerd. Het betrof elke keer een zingend mannetje. Het eerste bezoek tijdens hetwelk de eerste zingende Nachtegale werd geregistreerd dateert van 16/04/05. Toen werd het hele gebied onderzocht en werden 3 registraties verricht. Op 3/5/2005 en 16/05/05 werd eveneens het hele gebied onderzocht. Er werden respectievelijk 16 en 15 zingende mannetjes genoteerd op die bezoeken. Hieruit kan worden afgeleid dat in de tweede helft van april toch nog flink wat Nachtegale zijn aangekomen. Op 4/5/05 werd alleen het noordelijk stuk bezocht. Toen werden 12 notities gemaakt. Wat later, op 15/05/05, werd het zuidelijk deel bezocht. Dat was goed voor 7 registraties.

Ook de afname gedurende de maand juni is heel tekenend. In het zuidelijk gedeelte werden op 20/05/05 nog 4 exemplaren zingend waargenomen. Dezelfde oppervlakte werd bezocht op 1/6/05 en toen waren er nog 3 aan het zingen. Op een laatste bezoek van 6/6/05 (weliswaar enkel zuid-oostelijke hoek) werden er nog slechts twee waargenomen.

Eerste resultaten 2009

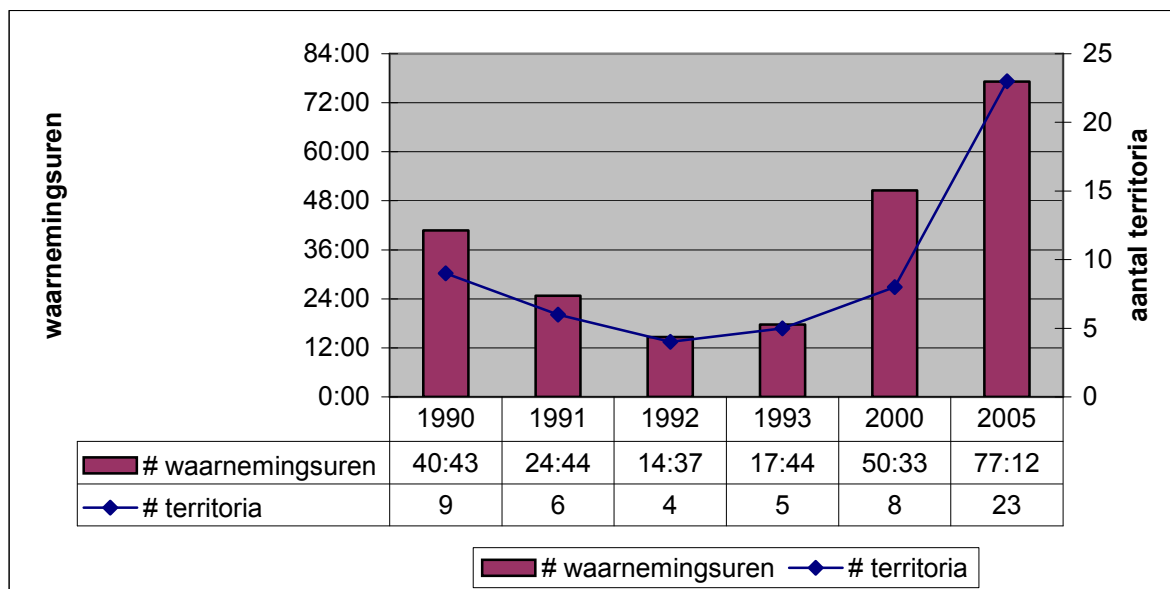
In 2009 werden enkele uitgebreide nachtelijke controlebezoeken uitgevoerd. Er werd echter geen volledige uitgebreide territoriumkartering uitgevoerd in het Haachts Broek. Deze is wel voorzien voor 2010.

Op 11/05/09 werd de noordelijke kant bezocht (JDM, HM) en op 16/05/09 de zuidelijke kant (N. Keerbergen en JDM). Op deze twee uitgebreide luistersessies werd geen enkele Nachtegaal gehoord. In vergelijking met de resultaten van de bezoeken op ongeveer dezelfde data in 2005 bijvoorbeeld, is dat erg alarmerend! Bijvoorbeeld: 15/05/05, 16 zangposten!

Op 18/05/09 werd opnieuw een nachtelijk bezoek gebracht aan de noordelijke kant (JDM, JC). Die avond werd één mannetje heel erg kort gehoord in een poging tot zang te komen. Slechts de aanzet van de zang werd gezongen. Bij het terug voorbij wandelen van deze plek op de terugtocht, werd niets meer gehoord.

Evolutie Nachtegaal Haachts Broek in aantal territoria

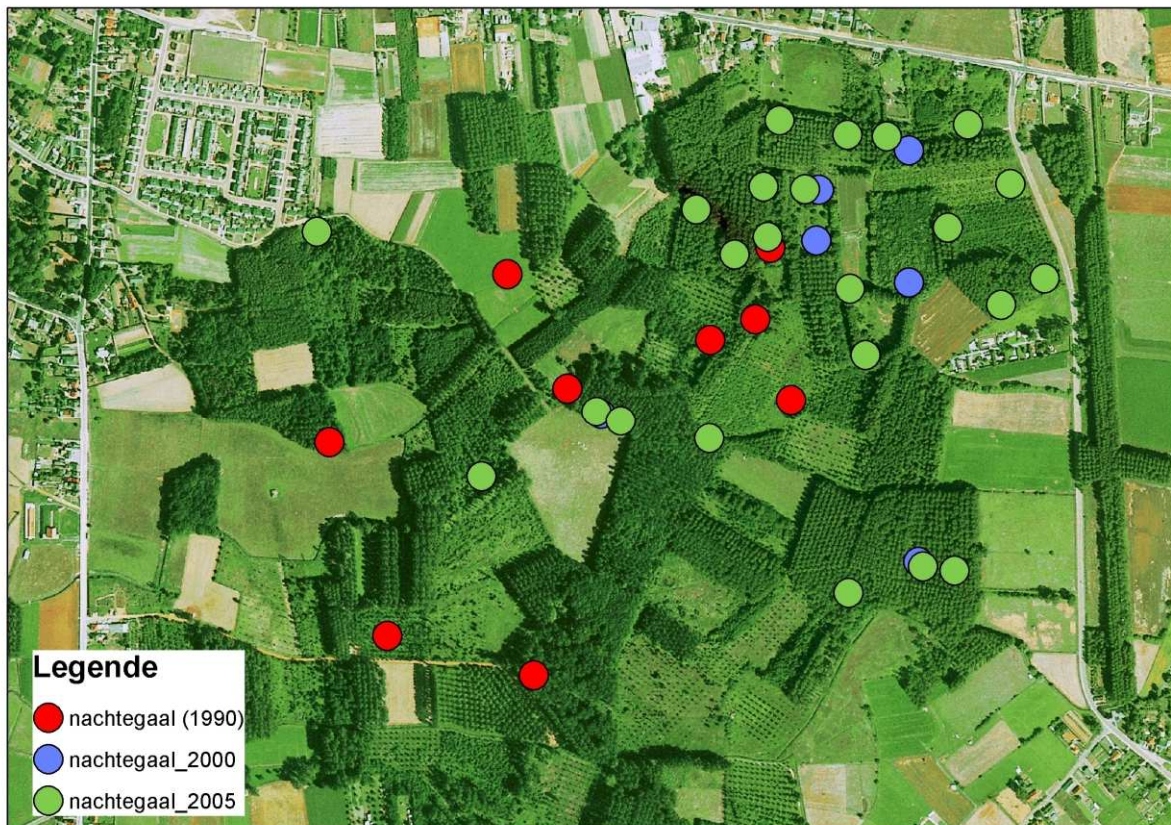
De tijdsreeks voor het Haachts Broek ziet er als volgt uit: 1990: 9 terr, 1991: 6 terr, 1992: 4 terr, 1993: 5 terr, 2000: 8 terr, 2005: 23 terr.

De evolutie van 1990 tot 2000 in beschouwing nemende, valt vooral de stabiliteit van de populatie op. Van 9 naar 8 territoria is geen noemenswaardige neerwaartse tendens te noemen. De jaren ertussen zijn jaren met minder waarnemingsuren, vandaar ook allicht de geringere aantallen in vastgestelde Nachtegaleterritoria.

Ook al is er een toename van de bezoeksintensiteit in 2005, toch kan dit niet de enige verklaring zijn voor de spectaculaire toename van Nachtegaal gedurende dat seizoen. Dit wordt immers gecompenseerd bij de interpretatie. Wat andere redenen kunnen zijn, blijft gissen. Evenmin is er een verklaring voor de spectaculaire afname in 2009. Feit blijft wel dat 2005 een uitzonderlijk Nachtegalejaar was.

Het wordt nu uitkijken naar de resultaten van de volgende uitgebreide territoriumkartering van het Haachts Broek van 2010. Laat ons hopen dat dit geen aflopend verhaal wordt...

Kaartje: Verspreiding van Nachtegaal in Haachts Broek 1990-2005

Stand van zaken 2009 in de ruime streek

Er zijn signalen uit andere gebiedjes in de ruime omgeving die twee richtingen uitgaan. Zo is bijvoorbeeld ook voor het Silsombos de alarmklok geluid. Hier werd geen enkele Nachtegaal gehoord dit jaar.

Op 08/05/09 werd 's avonds ruim de tijd genomen om een heen/terug traject centraal door het Silsombos af te kuieren. Helder, open weer, nagenoeg windstil. Er was echter geen Nachtegaal te horen... Na afloop werd nog even halt gehouden ter hoogte van de Molenbeekvallei in Veltem (baan Kwerps-Veltem), maar ook daar werd geen Nachtegaal gehoord. Kennelijk was er daar voorafgaande weekend wel één zingend waargenomen. Ook op woensdag 5/5/09 zong er alvast een Nachtegaal in de Molenbeekvallei.

Tussen Lier en Emblem zijn dan weer recentelijk maar liefst 12 zangposten vastgesteld en dat op een stuk van amper vier kilometer. Ook in de andere richting vanuit Lier zijn in 2009 normale aantallen vastgesteld.

Verder: op basis van twee bezoeken (overdag) aan Den Battelaer : vier zangposten in het gebied waarvan twee in Den Battelaer zelf, telkens in een zone met populieren en onderbegroeiing van braam en brandnetel. Twee, nog andere zangposten werden vastgesteld langs de rechteroever van het kanaal Leuven-Mechelen, één in de berm bij de woonboten en een andere in de restanten van het vroegere park van kasteel Empain.

In Haacht zelf dan: op 22/4 had Kristof Van Breedam z'n eerste Nachtegaal van het seizoen ter hoogte van het Schoriscgat in de spoorwegberm. De volgende 4 weken werd deze bijna telkens waargenomen bij het pendelen. Johan De Meirman stelde op 25/4 twee zangposten vast langs de Leuvense vaart, ter hoogte van Wespelaar. In diezelfde week vond Kristof nog twee waarnemingen in het Schoonbroek. Begin mei kwam daar nog een derde zangpost in het Schoonbroek bij. Half mei werd er nog een vierde zangpost ontdekt in het Schoonbroek door Willem Vannotten.

Reacties elders uit Vlaanderen

In Lommel is de afname significant. Men onderzoekt daar de Watering (250ha) waar vroeger een tiental zangposten waren, maar al een vijftiental jaren geen meer. Het biotoop is niet veranderd, er wordt nog steeds op dezelfde manier bevoeid, er zijn vochtige en droge biotopen, populieren worden regelmatig gekapt en aangeplant en er is nog steeds dezelfde onderbegroeiing met veel brandnetels. Hier is eigenlijk alles aanwezig om een tiental Nachtegalen te herbergen, maar niet één komt terug!

In de jaren '80 zaten aan de kleiputten van Ploegsteert (in Henegouwen, nabij Komen, langs de Leie) tot vier zangposten van Nachtegaal. Hoewel er nu meer en beter biotoop is voor deze soort dan 20 jaar terug, heeft men na enkele bezoeken in het voorjaar van 2009 er nog geen enkele maal een Nachtegaal horen zingen. In de jaren '80 waren er slechts een handjevol waarnemingen van Cetti's zanger op die plek. Er zitten nu wel 4 zangposten Cetti's zanger en

geen enkele Nachtegaal meer. Hiermee wil men niet stellen dat Cetti's zanger identiek hetzelfde biotoop bewoont als Nachtegaal, maar het is toch wel tekenend voor de veranderingen en verschuivingen in onze avifauna.

Idem in de zuidelijke Dendervallei rond Geraardsbergen. Hier is de Nachtegaal al ruim 15 jaar geleden dermate zeldzaam dat het aantal territoria voor de hele regio minder dan 10 bedroeg. Ook in biotopen waar op het eerste gezicht weinig leek te veranderen (moerasbosjes in reservaatgebieden), verdween de soort. Dit jaar waren er echter opnieuw twee zangposten in terug opschietende kapvlaktes in het grootste bosgebied van de streek.

Vanuit andere bron wordt bevestigd dat deze tendens ook geldt voor de centrale Dendervallei.

Ook in Gent is de afname al een 20 tal jaar geleden begonnen. Hier en daar had men toen nog kleine geïsoleerde populaties van 5 à 10 koppels. Na 2000 werden echter geen vaste plaatsen meer vastgesteld, wel af en toe een broedkoppel hier en daar. Hetzelfde geldt overigens ook voor een 20 tal andere zangvogels en niet-zangvogels zoals Zomertortel.

In de streek rond Lille is de soort al zes jaar als broedvogel verdwenen. Nog geen 10 jaar geleden waren er hier tot 15 territoria. Dit jaar had men er eentje één dag zingend in Poederlee, daarna niets meer.

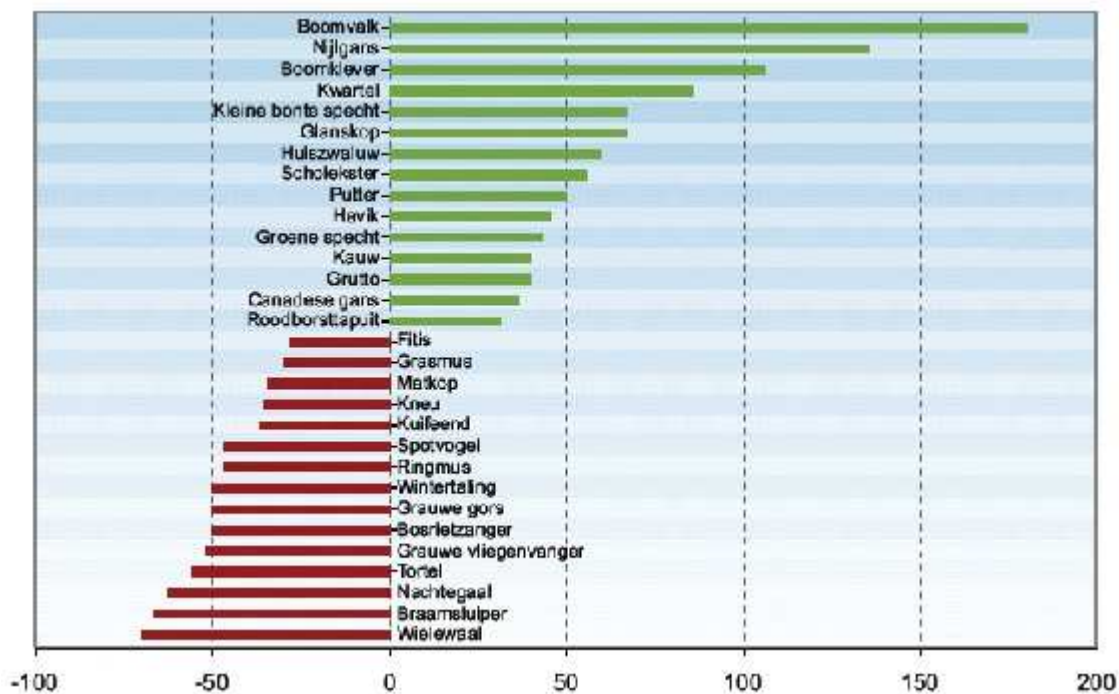
In de regio Hoogstraten lijkt het dan weer allemaal wel mee te vallen. Misschien valt er wel een lichte achteruitgang op enkele plaatsen te noteren, maar de waarnemingen in de vallei van het Merkske zijn het naar het schijnt hetzelfde als vorige jaren.

Voorkomen in vlaanderen

Bovenstaande reacties zijn geplukt van op internetfora. Ze zijn vaak het resultaat van steekproeven, maar vaak ook weloverwogen conclusies uit lang lopende broedvogelinventarisaties.

Het levert interessante invalshoeken op. Het meest geschikte project om hierover op Vlaams niveau een uitspraak te doen blijft het project 'Algemene Broedvogels Vlaanderen' (ABV, samenwerking tussen INBO en Natuurpunt Studie). De eerste resultaten van ABV (2007-2008) werden ondertussen vergeleken met die van 2000-2002 (broedvogelatlas). Er werd gekeken naar ca. 200 in beide periodes gemeenschappelijk getelde kilometerhokken.

Indien enkel naar de aan/afwezigheid wordt gekeken, is er sprake van een afname van ruim 50 % tussen beide periodes. De Nachtegaal heeft de twijfelachtige eer om voor te komen in de 'top 15' van snelst afnemende 'algemene broedvogels'.

Figuur: Percentage verandering van de steekproefhok-bezettingsgraad per soort voor alle gemeenschappelijk getelde hokken uit het ABV-project (2007-2008) en de atlasperiode (2000-2002). De 30 meest extreme toe- of afnames worden weergegeven (op een totaal van 121 soorten).

Bovendien tonen deze resultaten aan dat wel meer vroeger algemene tot vrij algemene soorten als Wielewaal, Grauwe Vliegenvanger, Zomertortel, Matkop, Ringmus en Spotvogel nog steeds alarmerend achteruitgaan.

Onder de afnemende soorten bevinden er zich opvallend veel die gebonden zijn aan in landbouwgebied gelegen kleine landschapselementen zoals houtkanten, struwelen en jonge, al dan niet verruigde, bosaanplanten. Voorbeelden zijn Fitis, Grasmus, Kneu, Braamsluiper, Zomertortel, Nachtegaal, Bosrietzanger, Ringmus en Spotvogel.

Na afloop van de eerste ABV cyclus eind dit jaar, dient zeker ook eens gekeken te worden naar de waargenomen aantallen in de gemeenschappelijk getelde hokken van o.a. Nachtegaal. Mogelijk pakt dit nog negatiever uit.

Trivia

In Nederland wordt jaarlijks op de avond van de vierde mei via de tv de ceremonie omtrent het eresaluut voor de oorlogsslachtoffers vanuit het duinengebied Waalsdorpervlakte bij Den Haag uitgezonden. De traditionele minuut stilte wordt dan doorgaans vanuit de duinen begeleid door een meervoudige Nachtegalenzang.

Johan

TREKVLINDER INVASIE IN SCHORISGAT TE BEWONDEREN

Tijdens een recent bezoekje viel het me op hoe dik de vlinders momenteel nog vliegen in het Schorisgat! Het betreft vooral de Oranje Luzernevlinder.

Zo goed als alle Luzernevlinders die momenteel worden waargenomen in Vlaanderen betreffen Oranje Luzernevlinder. Toch wordt de soort nog heel vaak met Gele Luzernevlinder verward. De Gele en de Zuidelijke Luzernevlinder lijken bijzonder veel op elkaar. De determinatie behoeft dan ook de nodige aandacht.

De kleur alleen is geen goed kenmerk. Kijk vooral naar de zwarte band in de voorvleugel, die is veel breder bij Oranje Luzernevlinder, terwijl die naar onderen toe zeer smal wordt bij de Gele. De vrouwtjes van de Oranje Luzernevlinder kunnen ook voorkomen in een vorm met lichtere voorvleugel (forma helice).

De Oranje Luzernevlinder komt voor op klaver- of luzernevelden. De rupsen leven ook op talrijke andere soorten van de vlinderbloemigen. Het is een Midden- en Zuid-Europese soort die als trekvlinder ook bij ons kan worden aangetroffen.

De Oranje Luzernevlinder wordt in jaarlijks wisselende aantallen waargenomen en goede jaren (zogenaamde invasiejaren) waren 1928, 1945, 1947, 1962, 1982, 1983, 1984, 1994, 1996 en 1998. Ook in Wallonië, Nederland en Duitsland wordt de Oranje Luzernevlinder in jaarlijks wisselende aantallen waargenomen. In Groot-Brittannië worden 1877, 1892, 1900, 1913, 1928, 1937, zes jaren tussen 1941 en 1950, 1955, 1969 en 1983 als invasiejaren beschouwd.

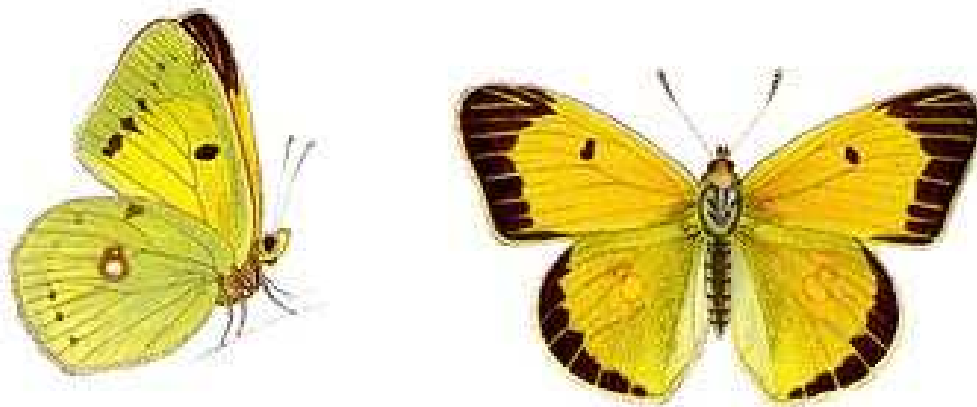
De vliegtijd is van april tot en met november. De eerste vlinders kunnen waargenomen worden vanaf eind april, maar meestal duurt het tot begin juli alvorens de aantallen enigszins toenemen. Ze kunnen hier meestal één generatie voortbrengen (afhankelijk van de zomertemperaturen soms zelfs meerdere), die in augustus haar hoogtepunt bereikt. Ze zijn echter niet in staat om hier te overwinteren.

De Gele Luzernevlinder komt eveneens voornamelijk voor op klaver- en luzernevelden en ook op extensief begraasde weiden met veel vlinderbloemigen, maar op trek kan hij vrijwel overal opduiken. In het noorden is het een trekvlinder, in het zuiden een standvlinder.

De Oranje Luzernevlinder geniet geen wettelijke bescherming. De soort is als trekvlinder niet opgenomen in de Vlaamse of Belgische Rode Lijst, maar ook op Europese schaal is ze niet bedreigd.

In het natuurbeheer zijn geen soortspecifieke maatregelen noodzakelijk, maar kan de soort wel baat hebben bij een algemeen vlindervriendelijk beheer.

Neem ook eens een kijkje op: <http://waarnemingen.be/index.php?q=4>

Mannelijke Oranje Luzernevlinder (o + b)

Johan

DE RETOUR VAN DE IJSVOGEL OP DE ANTI-TANKGRACHT

Op 8 augustus kon ik nog eens een IJsvogel waarnemen op de anti-tankgracht! Niets speciaals zou je denken, want de aanwezigheid van deze vogelsoort werd hier, én elders in Haacht, al eerder vastgesteld. Helaas... de strenge winter heeft, zoals gevreesd, een zware tol geëist op het aantal aanwezige IJsvogels in onze regio. Bij nazicht op waarnemingen.be blijkt het aantal waarnemingen voor Vlaanderen gekelderde te zijn na afgelopen winter. Mogelijk zou de helft van de populatie van de kaart geveegd zijn... Pas in de herfst is duidelijk hoe groot de slachting onder de IJsvogels deze winter precies was. Het broedseizoen loopt van maart/april tot in augustus. Daarna is er goed zicht op het aantal dieren.

IJsvogels zijn erg gevoelig voor strenge winters. Een extreem strenge winter kan de IJsvogel bijna uitroeien. Anders dan zijn naam doet vermoeden, heeft de ijsvogel dus geen plezier van ijs. Een van de theorieën is dat het dier zijn naam dankt aan het feit dat mensen hem voor het eerst boven een wak op een tak zagen zitten.

Foto: IJsvogel

Ze hebben meerdere legsels per jaar, dus de populatie kan na zo'n winter wel binnen enkele jaren weer op een redelijk peil zijn. Door de voorbije elf relatief zachte winters kwamen er veel IJsvogels bij. Doordat ze in gunstige omstandigheden veel jongen grootbrengen, komt de IJsvogelstand waarschijnlijk niet in gevaar. De jongen zwermen vlotjes uit. Het is waarschijnlijk zo'n uitzwermend jong dat nu gezien werd op de anti-tankgracht!

Vanwege zijn manier van vissen (van op een uitkijkpost boven het water) moeten bomen en of struiken aanwezig zijn en moet het water visrijk en redelijk helder zijn. Als er wordt voldaan aan die eisen, kan de IJsvogel een vrij algemene verschijning zijn.

Haachtse IJsvogels broeden in steile wanden, bijvoorbeeld de oevers van de Leibeek, maar ook in de oevers van de talrijke visputten. Ze graven een lange nestgang in deze wand (vaak tot wel 1 meter lang). De hoge, maar harde betonwand van de anti-tankgracht is uiteraard ongeschikt en de lage oever evenmin.

IJsvogels zijn met hun blauwe en oranje kleuren één van onze meest opvallende en kleurrijke vogels. Toch worden ze vaak eerst ontdekt door hun geluid en kan het vaak een tijd duren voordat men ze te zien krijgt. Ze zijn vaak rusteloos en vliegen vaak direct weg als men te dicht in de buurt komt. Veel meer dan een blauwe flits die laag over het water vliegt, zal men dan niet zien. Om ze wat langduriger te zien te krijgen, loont het vaak om overhangende takken met een verrekijker af te speuren op een plek waarvan men weet dat er IJsvogels voorkomen.

Verricht je zelf een waarneming van een IJsvogel, twijfel dan niet langer om hem in te geven op waarnemingen.be !

Johan

BEHEER

NIEUWE AANKOPEN HAACHTSE LEIBEKVALLEI

Verwerving van gronden geeft de beste garanties voor een lange termijn natuurbeheer. Bij Natuurpunt heeft verwerving vaak de voorkeur boven het afsluiten van beheerovereenkomsten met andere eigenaars. Daarom is Natuurpunt Haacht continu naarstig op prospectie naar nieuwe gronden binnen de afgeijnde perimeter van de Haachtse Leibeekvallei.

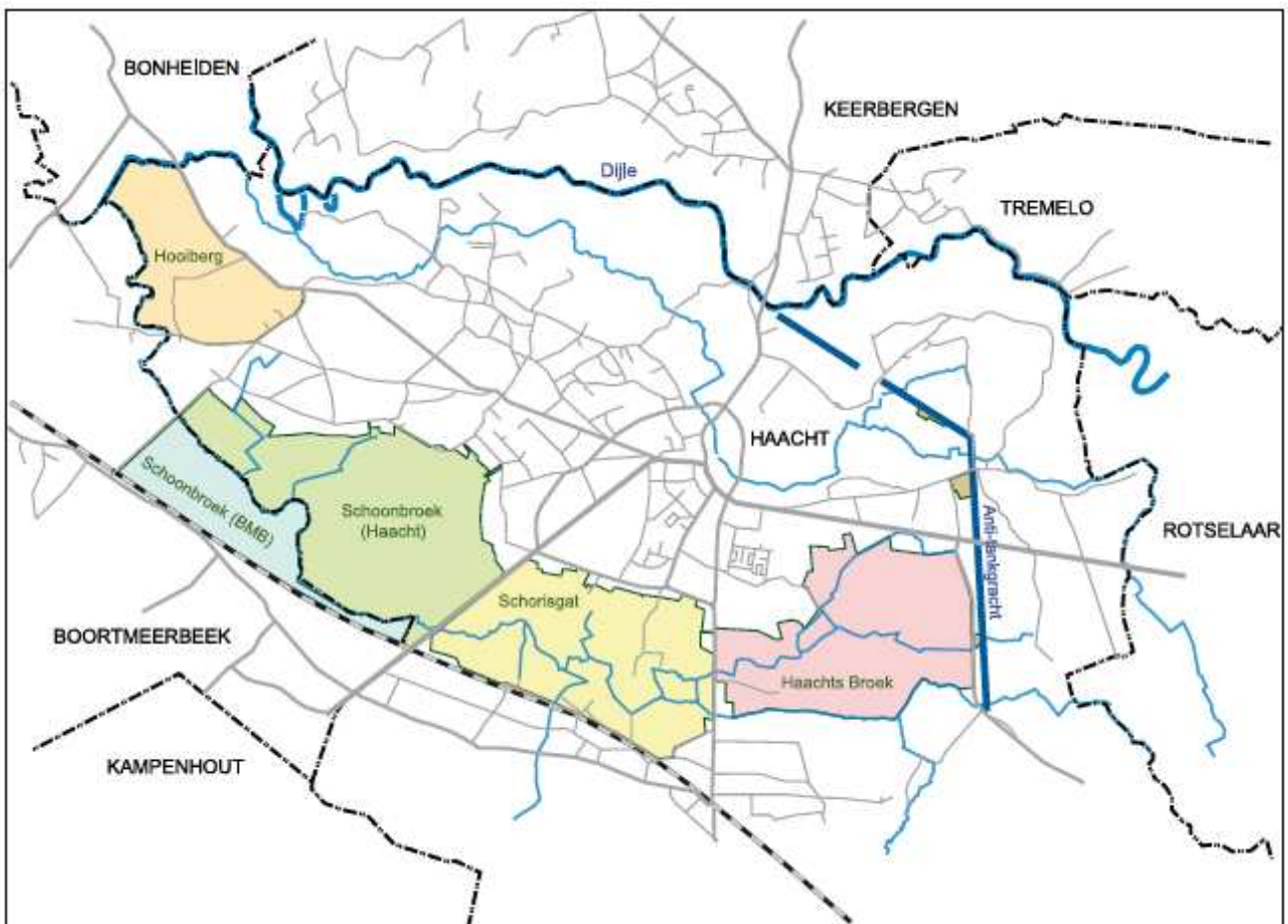
De toenmalige Belgische Natuur- en Vogelreservaten vzw kocht de eerste terreinen in Haacht aan in maart 1998. Tegen het jaar 2000 was er een flinke 12 ha in bezit, in het Haachts Broek alleen al. Daarna is de oppervlakte gestaag gegroeid tot de huidige 37 ha. De totale oppervlakte in eigendom in de volledige aankoopperimeter bedraagt momenteel zo'n 70 ha.

Het is vooral Kristof Van Breedam die hier tegenwoordig het voortouw in neemt. Bij deze willen we dan ook Kristof eens hartelijk bedanken voor het goede werk dat hij verricht. Hier volgt een kort overzichtje van dat werk.

De meest recente aankoop dateert van juni. Toen werd een perceel in het Schorisgat aangekocht. Het gaat om een oppervlakte van 57a. Aan de anti-tank gracht werden eerder dit jaar twee perceeltjes verworven, bekend als bouwland. In Tildonk, werd een eerste aankoop verricht van ongeveer 1,38 ha in het Plantsoenbos. Het is de bedoeling om rond dit perceel nog meer aankopen te realiseren in de toekomst. Verder ook nog: Haachts Broek, een perceeltje van 0,6 ha; in het Schorisgat twee perceeltjes goed voor haast 1 ha. Ook in het Schoonbroek waren er aankopen. Drie perceeltjes, samen goed voor haast 1 ha, zijn er nu de onze.

Het Agentschap voor Natuur en Bos heeft ons recent het voorkeurecht aangeboden voor 2 percelen gelegen in het Haachts Broek. Het gaat om een perceeltje tussen het sparrenbos en de werchtersesteenweg en ééntje grenzend aan de Wijgmaalsesteenweg. De totale oppervlakte bedraagt 77are. Er wordt momenteel nog onderhandeld over 2 percelen in het Haachts Broek met een totale oppervlakte van 1,5 ha. Ook over nog een ander perceeltje wordt onderhandeld.

Denkt u zelf nog een terrein in eigendom te hebben dat ons kan interesseren, neem dan contact op met Kristof van Breedam om te polsen naar de voorwaarden. Kristof is te bereiken op het nummer 0479/72.87.35

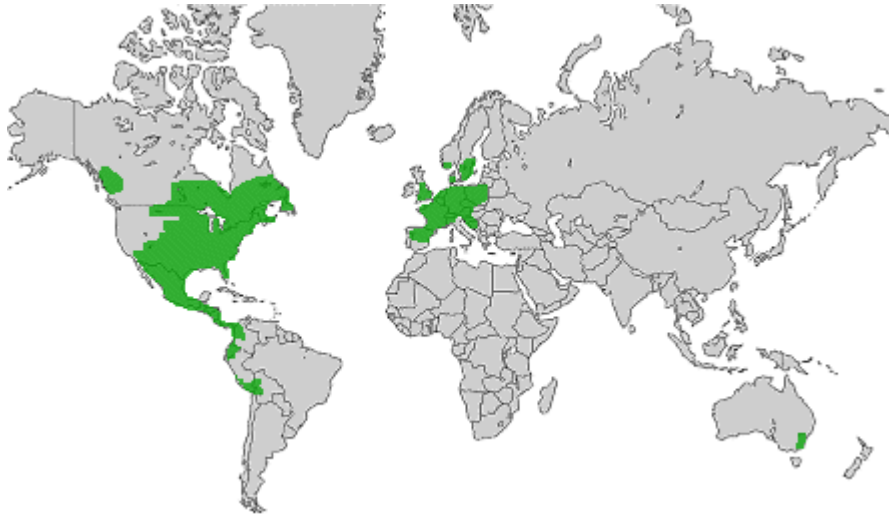

kaart: Overzicht aankoopperimeter Natuurpunt Haacht (ook in Tildonk bevindt zich nog een uitbreiding van de perimeter)

BESTRIJDING VAN AMERIKAANSE VOGELKERS (BOSPEST)

De Amerikaanse vogelkers of bospest (*Prunus serotina*) is een plant uit de rozenfamilie (*Rosaceae*). Hij bloeit van eind mei tot juni met witte bloemen. De bloemen zitten in trossen. De bessen hebben aan de voet een vastzittend kroontje, dat gevormd wordt door de achter gebleven kelkbuis. Oorspronkelijk komt de soort uit het zuiden en oosten van Noord-Amerika, van Guatemala tot Zuidoost-Canada. Sinds het eind van de 19e eeuw is de plant ingeburgerd in Europa.

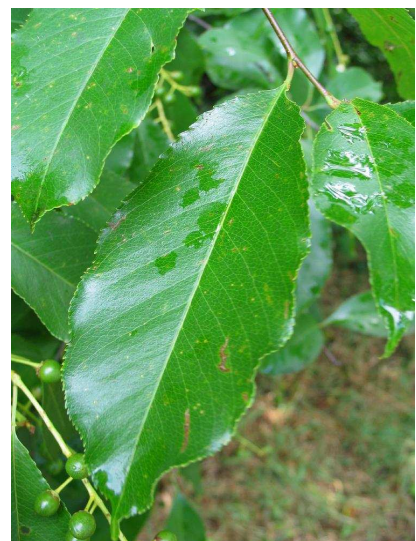
Bestrijding

De Amerikaanse Vogelkers werd in de jaren twintig als zogeheten 'vulhout' in naalddhoutaanplantingen toegepast. De struik zou de humus verbeteren en dwingt door de schaduwwerking de dennen tot hoogtegroeï. Begin jaren vijftig werd het echter duidelijk dat de Amerikaanse vogelkers plaagvorming vertoonde; waar de struik was aangeplant, zaaide hij zich al te voorspoedig uit.

Bosbeheerders besloten om niet meer aan te planten, maar de soort voortaan te bestrijden. Daarbij werd gebruik gemaakt van chemische bestrijding, onder andere 2,4,5-T-ester, dat echter in 1978 werd verboden. Het middel glyphosaat, merknaam Roundup, kwam daarna steeds meer in gebruik. In de jaren zestig en zeventig werd ook de bestrijding door vrijwilligers populair. Studenten in de groentijd, scholieren op kamp en volwassen kampeerders spitten op aanwijzing van de boswachter in de zomermaanden prunus uit.

Oorzaak van de moeizame bestrijding is dat de 'prunusbestrijding' niet altijd consequent wordt volgehouden of omdat er in nabijgelegen bossen, natuurterreinen of tuinen, geen bestrijding plaatsheeft. Infectie door zaadverspreiding, door vogels of vossen, vanuit deze gebieden is dan vroeg of laat een feit.

De Amerikaanse vogelkers zal als uitheemse soort vermoedelijk altijd wel onderdeel van onze natuur blijven, maar regionaal, en zeker lokaal, kunnen goede resultaten geboekt worden, indien de bestrijding maar terreindekkend is en gedurende enige jaren consequent wordt volgehouden.

Foto's: kenmerken van de Amerikaanse Vogelkers: schors en blad én... geur (niet afgebeeld)

Voorbeelden van bestrijding

Door zijn vermogen zich in korte tijd uit te breiden wordt de invasieve soort in de volksmond wel eens *Bospest* genoemd. De struik is taai en is in staat zich snel van beschadigingen te herstellen. Het afzagen van de struiken zonder verdere behandeling leidt er toe dat de struik weer snel uitloopt; na één groeiseizoen reiken de vele loten anderhalf tot wel twee meter hoog. Bovendien treedt er na het verwijderen van de struik veel licht tot de bodem toe waardoor de vele, opgehoopte zaden in de bodem ontkiemen en er soms een groen tapijt van zaailingen ligt. Het gevolg is dat als de bestrijding van de struiken niet strikt wordt volgehouden de soort zich snel uitbreidt.

Tegenwoordig wordt Amerikaanse vogelkers wel bestreden door de groeiplaatsen te laten begrazen. De koeien knakken tot vier meter hoge takken om.

Handmatige bestrijding houdt in dat de prunus zomers wordt omgezaagd, waarna zeker drie keer in het groeiseizoen het opkomende nieuwe lot moet worden afgezet. Effectiever is het ringen van de (grotere) struik, waardoor op den duur de wortels afsterven. Ook dan dienen echter de loten, die zich nu onder de ring vormen, te worden weggehakt. Oudere, grote bomen die in het bos staan, sterven af zonder dat de loten onder de ring nog in staat zijn de struik te laten overleven. Kleine struiken moeten liefst altijd met schop uitgestoken worden, dat kan het hele jaar door.

Tegen het in de winter omzagen moet gewaarschuwd worden. Alle reserves zitten dan nog in de wortels. Vele malen (tot wel tien keer toe) moet er worden teruggekeerd om te ontloten eer de struik afsterft. Rond eind mei is het zetmeelgehalte in de wortels het laagst, 70 procent lager dan in de winter. In verband met broedende vogels mag dan evenwel niet worden gewerkt in de natuur. In juli en begin augustus bedraagt genoemd gehalte 50 procent. Een goede en milieuvriendelijke bestrijding van ook kleinere struiken is het rondom verwijderen van de bast inclusief de cambiumlaag. Hierdoor wordt het transport van de assimilatieproducten van de bladeren naar de wortels onderbroken en raken de wortels binnen enige jaren uitgeput, de struik sterft af. Onder de aldus geringde struik ontstaat nieuwe loten, deze dienen wel te worden verwijderd.

Verspreiding van Amerikaanse Vogelkers in onze Haachtse reservaten

De belangrijkste vindplaatsen van Bospest in onze reservaten situeren zich in het Haachts Broek én in het Schorisgat. In het Haachts Broek situeert er zich een "haard" aan de zuidkant van de Leibeek, in het deelgebied dat bekend staat als het Hulsterbroek. In het Schorisgat betreft het de meest westelijke uithoek, in het deelgebied dat bekend staat als het Spitsbos.

Johan

NATUURPUNT HAACHT VERDIENT VLEERMUIZEN SCHILDJE

Vleermuizen zijn erg nuttige dieren doordat ze elke nacht grote hoeveelheden schadelijke insecten zoals muggen en motten verorberen. Daarom worden ze ook beschermd. In België en in Europa zijn alle vleermuizen én hun verblijf- en rustplaatsen volledig beschermd.

In het netwerk van natuurgebieden in Vlaanderen, zijn de vleermuisverblijven een buitenbeentje. Holle bomen, mergelgroeven, oude tunnels, ijskelders, bunkers, forten, maar ook kelders en woonhuizen bieden aan onze bedreigde vleermuizen 's winters een veilig onderkomen.

BatAction

Europa wil niet alleen een passieve bescherming, maar ook een actieve. Het project BatAction dat die actieve bescherming biedt, krijgt daarom Europese steun. Europa heeft 950.000 euro veil om de vleermuizen in Vlaanderen een betere toekomst te bieden.

Een bijzondere actie in kader van het life-project is het "Vleermuisvriendelijk Schild". Dit schildje duidt plaatsen aan die interessant zijn voor vleermuizen. Het gaat dan over kerken, forten, huizen, bunkers, groeves,... Het schildje geeft de officiële erkenning van de Vlaamse overheid en Europa weer aan de objecteigenaar, omdat ze dit dus erg belangrijk achten. Objecten kunnen deze erkenning krijgen als er vleermuizen aanwezig zijn en/of als een object is ingericht voor vleermuizen. Het initiatief van dit schildje komt vanuit Vlaanderen, maar zou ook overgenomen worden in Brussel en Wallonië en we hopen ook nadien door andere Europese landen.

Het ophangen van het Bat Action schildje aan de Haachts Broek bunker.

Natuurpunt Haacht kreeg ook Vleermuis Schildje

Natuurpunt Haacht vroeg het schildje aan voor de ingerichte bunker in het Haachts Broek. Hier verblijven sinds enige tijd overwinterende Gewone oftewel Bruine Grootoorvleermuizen.

Bij het ingaan van de winter gaan vleermuizen massaal op zoek naar geschikte winterverblijven. Alle inheemse vleermuizen zijn insectenetters en vinden 's winters bijgevolg geen voedsel. Daarom gaan onze vleermuizen in winterslaap: een bijna lethargische toestand waarbij de hartslag en lichaamstemperatuur drastisch verlaagt. Terend op hun vetvoorraad hopen vleermuizen zo de winter door te komen. Geschikte winterverblijven zijn dus van levensbelang voor onze vleermuizen. In een goed winterverblijf moet de temperatuur vrij stabiel zijn, heerst een hoge luchtvochtigheid en moet het bovenal rustig zijn zodat de vleermuizen ongestoord kunnen slapen.

Vanaf nu kan het schildje ook bewonderd worden in het Haachts Broek. Een mooie verdienste van Natuurpunt Haacht!

Doe zelf ook iets voor onze vleermuizen en verdien zelf ook het schildje!

Komen in jouw woning vleermuizen voor of is je woning ingericht voor vleermuizen? Ben je eigenaar van een object (ijskelders, bunkers, forten, oude tunnels,...) dat ingericht is voor vleermuizen of waar al vleermuizen voorkomen? Vraag dan aan ANB (Afdeling Natuur en Bos) om jouw vleermuizenverblijf te erkennen als 'vleermuisvriendelijk object'. Aan ieder object wordt na erkenning door het ANB een schildje bevestigd, zodat het belang van de vele vleermuisverblijven in Vlaanderen ook daadwerkelijk zichtbaar wordt. Je vindt het aanvraagformulier voor het "Vleermuisvriendelijk Schildje" op de website van het LIFE-project BatAction: www.bataction.be.

Johan

KOM MEE NATUUR BEHEREN !!!

Elk lid van Natuurpunt heeft de kans mee de handen uit de mouwen te steken in onze reservaten. Ook de leden van onze Haachtse afdeling. En dit zelfs mét de juiste verzekering. Niemand hoeft overigens bang te zijn dat hij of zij ingewikkelde gemotoriseerde toestellen in de hand zal geduwd krijgen. Er is ook steeds eenvoudig mechanisch werk uit te voeren, zoals hout stapelen of maaisel afvoeren,...

We vinden het altijd tof om nieuwelingen te begroeten op de werkdagen. Omdat er altijd wel behoorlijk wat werk te verrichten is, zijn nieuwe medewerkers altijd meer dan welkom!

Hieronder een overzichtje van 10 redenen om ook lid te worden van het Haachtse natuurbeheerteam:

1. Niets is er mooier dan een bloemrijk hooiland dat ontstaan is na jarenlang volgehouden beheerswerken. Ook andere vormen van beheer maken onze natuur nog rijker en bovendien toegankelijk voor iedereen.
2. Een steeds groeiende oppervlakte aan natuurgebied is in beheer van Natuurpunt Haacht. Gelukkig vraagt niet elk perceel een intensief beheer, maar toch is er wel steeds werk te verzetten.
3. Je leert de seizoenen, planten en dieren op een actieve manier kennen.
4. Je verkent alle uithoeken van onze natuurreservaten, bv Haachts Broek en anti-tankgracht.
5. In de natuur actief zijn is nog steeds een vorm van inspanning die ook ontspanning is. Natuurlijk is het werk aangepast aan ieders mogelijkheden.
6. Het werk is zeer gevarieerd: maaien, hooien, bewegwijzering van wandelpaden aanbrengen, afrastering van percelen herstellen, hakhoutbeheer, struiken of bomen planten, een poort plaatsen,...
7. Voor onze reservaten bestaat er een goedgekeurd beheersplan. Dit betekent dat de werken vanuit een weloverwogen toekomstvisie gepland worden.
8. Onze conservators en leden van het bestuur leiden alles in goede banen en zorgen voor het noodzakelijke materiaal en gereedschap.
9. Je maakt deel uit een toffe groep natuurliefhebbers.
10. Je weet steeds wat te doen, die eerste zaterdag van de maand!

De hapjes en de drankjes die verschaft worden op de werkdagen zijn natuurlijk ook een goeie reden om er bij te zijn! Geef je dus nu op als geïnteresseerde en we nodigen je voortaan telkens uit voor de werkdagen... Dat kan bij bernard.lemaitre@skynet.be, 016/60.61.62

22 NOVEMBER 2009: DAG VAN DE NATUUR

Op 22 november is de Vlaamse 'Dag van de Natuur' al aan haar 31ste editie toe. Op deze dag worden er in heel Vlaanderen allerlei activiteiten georganiseerd. Het is niet enkel werken geblazen die dag. Geniet tijdens de Dag van de Natuur van een hapje en een drankje en leer onze natuurgebieden beter kennen. Tijdens dit weekend kan je op een 100-tal plaatsen in Vlaanderen de handen uit de mouwen steken in de natuur. Ook in Haacht doen we dit jaar weer mee. Op het programma staat het bestrijden van exoten, meer bepaald de Amerikaanse Vogelkers, beter bekend als Bospest. Deze invasieve soort hoort niet thuis in onze natuur, en we gaan hem dan ook zwaar te lijf!

Daarvoor hebben we jouw hulp nodig. Zorg dat je er bij bent. We spreken af op **22/11, om 9u aan de Sporthal van Wespelaar.**

BELEID

28/10/09: GEMEENTELIJKE WORKSHOP "KRAAK JE ENERGIEKOSTEN" ISM ECOLIFE

Gemeente Haacht organiseert i.s.m. Ecolife een gratis workshop over klimaat en energie op 28 oktober om 20u; Zaal Breughels gasthof, Wespelaarsesteeweg 85

Inschrijving: via milieudienst: duurzaamheidsambtenaar@haacht.be of 016/269.457

Inhoud: Workshop klimaat en energie

- Deelnemers informeren over klimaatproblematiek
- Deelnemers aanzetten tot actie om hun CO2-uitstoot te beperken
- Thema's : Elektriciteit/verwarming/mobiliteit/voeding
- Concrete acties bij u thuis: besparingen uitdrukken in g CO2-uitstoot en in euro

31/10/09: ZWERFVUILACTIE VAN GEMEENTE HAACHT

De gemeente Haacht hecht veel belang aan een propere gemeente. Ze organiseert hiertoe jaarlijks een zwerfvuilactie met de scholen maar wil dit nu uitbreiden naar de verenigingen. Als natuarpunt willen we deze actie ondersteunen. Wij melden regelmatig sluikestorten in onze natuurgebieden aan de gemeente en houden ook niet van rondzwerfend vuil. En als bewustmaking kan een dergelijke actie bijdragen tot een properdere natuur.

Wij willen al onze leden oproepen om met ons mee te doen met deze zwerfvuilactie. Wil je aan deze actie actief meewerken, stuur dan een mailtje naar natuurpunt.haacht@skynet.be.

Afspraak op zaterdag 31 oktober om 9u aan het gemeentehuis. Je herkent de groep van Natuurpunt aan onze T-shirtjes of (bij kouder weer) onze vlag. Voor alle deelnemers is een hapje en een drankje voorzien!

HAACHT KAN NET!

26/11/09: GEMEENTELIJKE INFOAVOND "HOE BOUWMATERIALEN BEOORDELEN OP VLAKE VAN GEZONDHEID EN MILIEU" ISM VIBE

Bouwmateriaal beoordelen op milieu- en gezondheidsvlak is geen exacte wetenschap. Toch zijn er hulpmiddelen om een bewuste keuze te maken. Zo is er de methodiek van de levenscyclus-analyse, waarbij niet één, maar zo veel mogelijk milieucriteria berekend worden gedurende de hele 'levenscyclus' van een materiaal (van grondstoffenwinning, over productie en gebruik tot en met afvalverwerking). De cursus belicht daarnaast ook verscheidene labels uit de bouwsector en de keuzes die gemaakt worden vanuit de bio-ecologische visie.

Deze info-avond gaat door op donderdag 26 november 2009 i.s.m. VIBE

Locatie Breughelgasthof, Wespelaarsesteenweg 85, 3150 Haacht. Aanvang om 20u, inkom gratis

2/12/09: GEMEENTELIJKE INFOAVOND ZONNEPANELEN

Steeds meer mensen plaatsen zonnepanelen. Niet alleen omdat dit goed is voor het milieu, maar ook omdat dit een zeer rendabele investering is. Wil jij er meer over weten? Op woensdag 2 december organiseert de gemeente Haacht i.s.m. Natuurpunt een infoavond over zonnepanelen.

Na een algemene inleiding over klimaatverandering, en over de impact van klimaatverandering op de natuur, brengt Natuurpunt vooral praktische informatie:

- Wat is het verschil tussen PV-panelen en zonneboilers
- Welke daken komen in aanmerking?
- Wat kost het jou?
- Welke subsidiemogelijkheden zijn er
- Hoe snel verdien je ze terug.

Er wordt ook veel tijd voorzien voor vragen vanuit het publiek. Als afsluiter stellen ze ook het project 'Zonnen voor meer natuur' van Natuurpunt voor.

De info-avond is gratis en gaat door op woensdag 2 december in zaal Breughels Gasthof, Wespelaarsesteenweg 85, 3150 Haacht

Voor meer info kan u contact opnemen met de milieudienst op het nummer 016/269.457 of via e-mail duurzaamheidsambtenaar@haacht.be

Een dak met foto-voltaïsche zonnepanelen én een zonneboiler

WERKING

KOM UIT JE SCHELP... ALS MEDEWERKER VAN NATUURPUNT HAACHT

Volgend jaar organiseert [Natuurpunt afdeling Haacht](#) op 25 april 2010 haar eerste [Walk for Nature](#)! Een groots evenement voor een eerder bescheiden afdeling als de onze. Bescheiden, maar ambitieus! Om de last op onze schouders draaglijk te maken zien we ons verplicht voor die dag wat extra helpers te ronselen! Voel je je aangesproken om ons met één of ander te helpen dat je echt goed ligt, laat het ons dan zeker weten. Dat kan werkelijk van alles zijn: helpen bij de logistiek, tappen, een infostandje bemannen of zelf een standje (al dan niet commercieel) aanbrengen, als goochelaar of jongleur of iets anders boeiends en artistiek, of iets met kunst of muziek,... We kijken erg uit naar jullie reacties. Concreet zoeken we bijvoorbeeld een mandenvlecht(st)er en iemand die een kinderzoektocht over een korte wandeling wil in mekaar steken. Nog iets anders waar we naar op zoek zijn is een illustrator die ons strak wandelkaartje kan omtoveren in een mooie, creatieve, artistieke, handgetekende kaart die uitnodigt tot een avontuurlijk en boeiend wandelparcours. We zijn er bij Natuurpunt Haacht van overtuigd dat er we in onze gemeente vast en zeker mensen hebben wonen die ons een fiks handje willen komen toesteken op onze allereerste Haachtse Walk for Nature! Dat daar een gepaste beloning in –uiteraard- “natura” aan vast hangt, spreekt voor zich!

Contactpersoon: Bernard Lemaitre, 016/60.61.62 natuurpunt.haacht@skynet.be

TREKKERS GEZOCHT VOOR HAACHTSE KLIMAATWIJKEN

Op 1 november start opnieuw de campagne “klimaatwijken”. Natuurpunt Haacht zoekt wijken en/of gezinnen én een energiemeesters voor deze actie.

Wilt u geld sparen zonder moeite? Zonder ook maar iets aan comfort te moeten inboeten. Dan is de campagne “Klimaatwijken” ideaal voor u. Bovendien wordt je af en toe beloond voor je inzet en mag je het provinciaal slotmoment meemaken in juni.

De klimaatwijk wordt uitgedaagd om acht procent energie te besparen. Natuurlijk hoeft je dit niet alleen te doen. Je krijgt hulp van een energiemeester. Deze persoon begeleidt de groep van dichtbij, en bezorgt je tal van tips om energie te besparen.

Het is de energiemeester zijn taak de groep die de weddenschap aangaat te steunen. Doorgaans zijn dit vrijwilligers uit de wijk. De energiemeesters krijgen ondersteuning van lidorganisatie Dialoog en Ecolife.

Zin om deel te nemen aan deze campagne? Laat het ons dan weten.
Contactpersoon: Bernard Lemaitre,
016/60.61.62 natuurpunt.haacht@skynet.be

DUPONT SCHENKT NATUURPUNT HAACHT 2000 €

Op zondag 4 oktober '09 hadden we de firma Dupont de Nemours te gast aan de Antitankgracht. Dupont organiseerde haar jaarlijkse milieudag voor haar personeel en kwam met een 100-tal bezoekers opdagen.

Op de agenda stonden een bezoek aan de kringlooptuin in de pastorie te Wakkerzeel en een bezoek aan onze Haachtse Antitankgracht.

Met een 4-tal gidsen hebben we hen, verdeeld in groepjes, met onze Antitankgracht laten kennismaken.

Dupont was opgetogen met onze inzet voor dit prachtig stukje natuur. Ter gelegenheid van deze milieudag mocht onze voorzitter hiervoor een check ter waarde van € 2.000,- in ontvangst nemen. Waarvoor 2.000 maal dank.

Dit bedrag is meer dan welkom zal integraal besteed worden aan de huidige beheerswerken die momenteel aan de Antitankgracht lopende zijn.

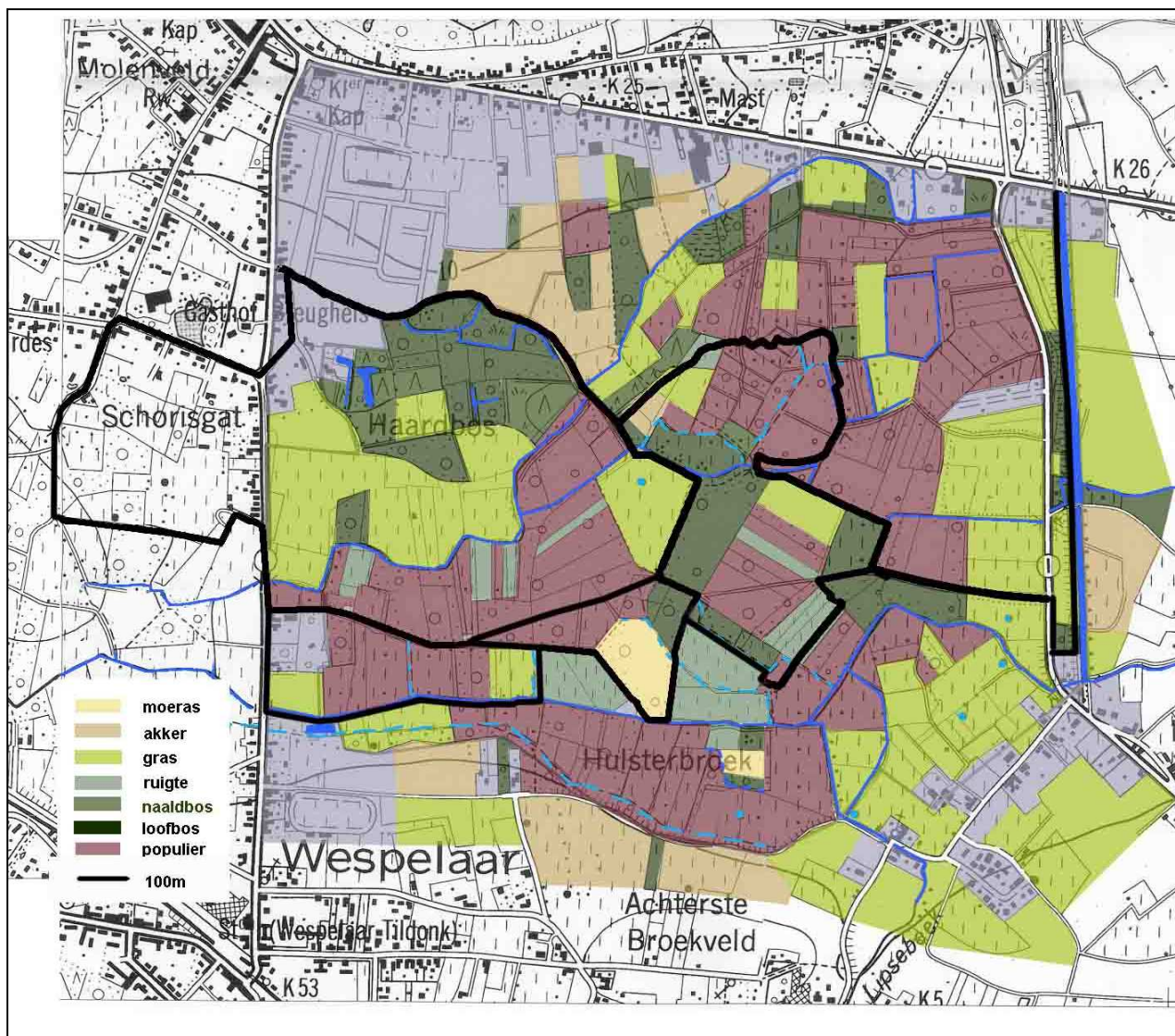
Foto: Bernard, voorzitter Natuurpunt Haacht, ontvangt wat graag het mooie cadeau van Dupont

WANDELEN MET NATUURPUNT: TWEE MANIEREN

Wandelen in onze natuurgebieden kan op twee manieren: u bent natuurlijk eerst en vooral erg welkom op onze geleide wandelingen. Onder begeleiding van een erkende natuurgids wordt een traject afgelegd langs de knapste plaatsjes in onze reservaten. U steekt heel wat op van planten- en dierenleven en over het beheer van onze reservaten alsook over de algemene werking van Natuurpunt Haacht.

De activiteitenagenda vindt u op onze website www.natuurpunthaacht.be én steeds op de achterflap van deze contactbrief.

Anderzijds kan u zelfstandig wandelen. U bent dan vrij in uw vertrekuur en duur van de wandeling. Op deze website kan u een wandelkaartje (zie hieronder) voor het Haachts Broek downloaden. Ideaal om niet langer te verdwalen in het broek!

Wandelkaartje Haachts Broek

VOOR JE OP GELEIDE EXCURSIE MET NATUURPUNT VERTREKT !

Verder in deze nieuwsbrief vind je de activiteitenagenda van Natuurpunt Haacht. Iedereen is welkom op deze activiteiten, gelieve echter wel rekening te houden met deze eenvoudige regeltjes:

- Vooraf inschrijven is niet nodig. Tijdig aanwezig zijn is voldoende. De excursies gaan door onder alle weersomstandigheden. Pas dus je kleding en schoeisel aan.
- Voor leden van Natuurpunt is de deelname gratis. Vergeet je lidkaart niet! Niet-leden zijn ook meer dan welkom, maar betalen een daglidmaatschap van 1 euro.
- De wandelingen worden geleid door vrijwillige medewerkers van Natuurpunt. De algemene flora, fauna en het beheer komen telkens aan bod. Soms zijn de excursies echter thematisch.
- Honden meenemen op onze natuurwandelingen is niet toegelaten (we wandelen immers soms tussen de grazers door)
- Meer info: Luc Bijns 016/60.29.67 of Bernard Lemaitre 016/60.61.62

Nieuws.brief

Activiteiten 2009-2010

Activiteiten Natuurpunt Haacht

08/11/09	Vegetarische eetdag (details, zie achterflap)
22/11/09	Dag van de Natuur (details zie elders in dit boekje)
05/12/09	Klimaatdag Brussel, 14u Luxemburgplein Brussel
29/01/10	Algemene Vergadering afdeling Haacht
07/03/10	"20 jaar broedvogels inventariseren Haachts Broek", jubileum vroege vogeltocht, 7u, parking sporthal Wespelaar
21/03/10	Wandeling Schoonbroek, vertrek 14u, kerk Sint-Adriaan
22/04/10	Dag van de aarde
25/04/10	Walk for Nature
02/05/10	Wandeling Antitankgracht, vertrek 14u, brug over Dijle, Keerbergsessteenweg Haacht
12/05/10	Praktijkoefeningen determineren van planten, vertrek 19u, parking sporthal Wespelaar
19/05/10	Avondwandeling Tildonk – Plantsoenbos, vertrek 19u, kerkhof 7 ^e liniestraat Tildonk
26/05/10	Praktijkoefeningen determineren van planten, vertrek 19u, parking sporthal Wespelaar
13/06/10	Wandeling Haachts Broek, vertrek 14u, parking sporthal Wespelaar
05/09/10	Wandeling Haachts Broek, vertrek 14u, parking sporthal Wespelaar
03/10/10	Wandeling Wakkerzeel, vertrek 14u, kerk Wakkerzeel
23-24/10/10	Trage Weg fietstocht (ism N. Boortmeerbeek)

Natuurbeheerdagen Natuurpunt Haacht

10/10/09, 07/11/09, 05/12/09, 02/01/10, 06/02/10, 06/03/10, 03/04/10, 08/05/10, 05/06/10

Meer info over de wandelingen en werkdagen bij: Bernard Lemaitre, bernard.lemaitre@skynet.be 016/60.61.62

www.natuurpunthaacht.be

natuurpunt

17^e vegetarische

EETDAG

zondag 8 november

Haacht

Zaal Onder de Toren

12 - 15 uur en 17 - 20 uur

soep, voorgerecht,
hoofdgerecht & dessert
volwassenen: € 15
kinderen: € 8

Foto: Luc Bijnens - Anlitanckracht

Info & reservatie (aan te raden!):
catherine.beddeleem@telenet.be - 0477 999 005